

---

## ดุลพินิจในการกำหนดโทษ

---

ดุลพินิจในการกำหนด คือการที่กฎหมายกำหนดขอบเขตของโทษในแต่ละฐานความผิดไว้ และศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดภายในขอบเขตของกฎหมาย การที่กฎหมายจะกำหนดโทษจำคุกไว้ตายตัว โดยไม่ให้ศาลใช้ดุลพินิจย่อมไม่เหมาะสม เพราะในการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน ผู้กระทำผิดอาจมีเหตุผลในการกระทำต่างกัน มีพฤติการณ์ต่างกัน ผลของการกระทำผิดก็อาจต่างกัน เช่น บางคดี กระทำผิดลักทรัพย์ มีมูลค่าน้อย บางคดีกระทำความผิดลักทรัพย์ที่มีมูลค่ามาก การที่จะให้ผู้กระทำผิดต้องถูกลงโทษ มีปริมาณเท่ากันโดยไม่ให้ศาลคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ มาประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษย่อมไม่สมควร ขณะเดียวกันถ้าให้ศาลใช้ดุลพินิจได้โดยไม่มีขอบเขต ก็ไม่ถูกต้องเช่นกัน เหตุนี้กฎหมายส่วนใหญ่จึงกำหนดขอบเขตของโทษให้ศาลใช้ดุลพินิจ มีเพียงบางมาตราเท่านั้นที่กำหนดโทษไว้โดยจำคุกไม่ให้ศาลใช้ดุลพินิจ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา มีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 289 กฎหมายกำหนดโทษไว้จำคุก ให้ศาลลงโทษประหารชีวิตอย่างเดียว

การกำหนดขอบเขตของโทษ โดยกฎหมายซึ่งเรียกว่าระวางโทษ หรืออัตราโทษนั้น กฎหมายอาจกำหนดขอบเขตชั้นสูงไว้เพียงอย่างเดียว เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา 334 กำหนดระวางโทษให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกินหกพันบาท โทษจำคุก 3 ปีนี้ เป็นระวางโทษชั้นสูง ซึ่งศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดให้จำคุกเท่าใดก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 3 ปี เว้นแต่จะมีการเพิ่มโทษ ในบางกรณีกฎหมายกำหนดขอบเขตของโทษไว้ ทั้งขั้นต่ำและชั้นสูง ซึ่งศาลจะลงโทษต่ำกว่าระวางโทษขั้นต่ำไม่ได้ และจะลงโทษ

เกินกว่าระวางโทษขั้นสูงไม่ได้เช่นกัน เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นมากระเจ็บสาหัส ตาม มาตรา 297 กฎหมายระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี เป็นต้น ภายในขอบเขตของ ระวางโทษนั้น ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดโทษที่จะลงได้ตามสมควรแก่กรณี

ดุลพินิจในการกำหนดโทษย่อมแล้วแต่ข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี โดยทั่วไปศาลมักจะ ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษโดยคำนึงถึงหลักต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพและพฤติการณ์ของการกระทำผิด สภาพของการกระทำผิดที่ หนักเบาต่างกัน ศาลย่อมใช้ดุลพินิจลงโทษต่างกัน เช่น ความผิดฐานเล่นการพนันผิดกฎหมาย ถ้าเป็นการเล่นพนันประเภทที่ขออนุญาตได้ แต่มิได้ขอให้ออกข้อ ศาลย่อมลงโทษเบาว่าเล่น พนันประเภทที่ต้องห้ามขาด การกระทำผิดบางอย่างเกิดขึ้นซ้ำๆ ในท้องที่หนึ่ง ศาลอาจกำหนด โทษให้หนักเพื่อเป็นการปรามความผิดในท้องที่นั้น พฤติการณ์ที่กระทำผิดออกอาจไม่เกรงกลัว ความผิด การข่มเหงบุคคลไม่มีทางสู้เหล่านี้ ศาลมักกำหนดโทษหนัก

2. สาเหตุแห่งการกระทำ นอกเหนือจากการที่กฎหมายกำหนดให้เป็นเหตุ ลดโทษได้แล้ว ศาลอาจนำมาคำนึงถึงในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษด้วย เช่น กระทำผิดเพราะ ถูกยั่วยุให้เกิดอารมณ์โกรธ ศาลกำหนดโทษเบา กระทำความผิดเพราะสำคัญผิด คิดว่ากฎหมาย ให้อำนาจทำได้ แม้จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การยกเว้นโทษ ศาลก็ลงโทษเบา ยิ่งภริยาตายเพราะ เข้าใจว่าเป็นคนร้าย เป็นการสำคัญผิดโดยประมาท ศาลลงโทษเบา

3. ผลของความผิดที่เกิด พิจารณาจากความร้ายแรงของผลที่เกิดจากการ กระทำผิด ถ้าเป็นคดีความผิดต่อร่างกาย ศาลจะดูบาดแผลที่ถูกทำร้าย ถ้าเป็นคดีเกี่ยวกับ ทรัพย์สิน ศาลจะดูจากความเสียหาย หรือราคาทรัพย์สิน

4. ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้กระทำผิดอายุมากแล้ว หรือผู้กระทำผิดอายุยัง น้อย แม้ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ศาลจะลดโทษให้ ศาลอาจกำหนดโทษเบา หรืออาจพิจารณาในด้าน ความรู้ ความสามารถของผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดเป็นผู้มีความรู้ดี สมควรจะทำประโยชน์

ให้ส่วนรวมได้ ศาลลงโทษเบา แต่บางครั้ง ผู้กระทำผิดความรู้อัน ศาลจะลงโทษหนักเพราะเห็นว่าทำผิดทั้ง ๆ เป็นผู้มีความรู้ บางครั้งศาลพิจารณาจากตัวผู้เสียหายด้วย เช่น ผู้เสียหายเป็นเด็ก เป็นหญิง เป็นคนชรา ถูกทำร้าย ศาลลงโทษหนัก